

شیوه نامه

توضیحات تکمیلی مربوط به شرح خدمات طرح محتوای موزه

سطح موزه

سطح موزه معمولاً در دسته بندی زیر قابل تفکیک می‌باشد:

- ✓ محلی
- ✓ استانی
- ✓ منطقه‌ای
- ✓ ملی

محلی: موزه محلی به موزه‌ای اطلاق می‌شود که محتوای یک محله (شهر، روستا، شهرستان و...) را در برمی‌گیرد. این موزه‌ها در مقیاس کوچک می‌باشند. الویت اجرایی در ایجاد و راه‌اندازی این موزه‌ها تغییر کاربری ساختمانهای با ارزش محله (شهر، شهرستان و...) به موزه است.

استانی: موزه استانی به موزه‌هایی اطلاق می‌شود که محتوی آن محدود به مرزهای استانی می‌باشد و یک استان را به لحاظ (مردم شناسی، باستان شناسی، هنر و...) را در بر دارد.

منطقه‌ای: موزه منطقه‌ای به موزه‌ای اطلاق می‌شود که محتوای آن فراتر از مرزهای استانی است و یک منطقه فرهنگی (به لحاظ مردم شناسی، باستان شناسی، هنر و...) را شامل می‌شود.

ملی: موزه‌های ملی دارای محتوا و مقیاسی فراگیرتر می‌باشند. این موزه‌ها محدوده وسیعی از فرهنگ و تمدن مردم یک کشور را در بر می‌گیرند.

❖ برای کسب اطلاعات در مورد مترژ، ریز فضاهای موزه‌ای و درصد نسبی سطح فضاهای موزه به سطح کل به پیوسته‌های ۲ و ۳ در قسمت راهنما رجوع شود.

تعریف سناریو در موزه

سناریو در موزه یک سند ترکیبی است که طراحی و بازپروری چیدمان نمایشی را با ایجاد چارچوبی مبتنی بر محتوا و مفهوم آموزشی ممکن می‌سازد و در واقع یک طرح مکتوب پیش ساخته برای نمایش آثار محسوب می‌شود. بنابراین این سند در امتداد یک خط طولی و بدون پرداختن به حواشی، به منظور درک خط مستقیم داستان مورد نظر، به صورتی که طرح یا نمای کلی، در جریان نمایش معلومات و مفروضات به سادگی ارائه شود، تنظیم می‌شود. ایجاد سناریو، شامل عناصر متعددی است که هر کدام از آنها بر مبنای عنصر قبلی خود استوار می‌گردد. به عبارت دیگر سناریو مطالعات قبل از اجرا می‌باشد که شکل زنجیره‌ای از مجموعه‌ی صحنه‌ها، داستان‌های دنباله دار و شرح مفاهیم با توضیحات لازم جهت هدایت به منظور تهیه طرح معماری داخلی و در

نهایت عملیات اجرایی را ترسیم می‌نماید. در پایان خاطر نشان می‌سازد عملیات سناریو نویسی در موزه‌ها شامل موارد ذیل می‌باشد:

۱- تدوین سناریوی کلی و موضوع اصلی

این سطح از سناریو، با توجه به کل داستان مورد نظر و متأثر از موضوع یا مفهوم اصلی نمایش موزه‌ای، کلیات طرح قابل طراحی و اجرای بخش نمایشی است که به رشته‌ی تحریر در می‌آید. می‌توان گفت که بخش ابتدایی و انتهایی این سطح، همان بخش‌های ابتدایی و انتهایی کل موزه است و در تدوین سناریو برای این سطح، نیاز به شرح جزئیات نخواهد بود.

۱-۱- محتوای سناریو:

در سناریو، کلیت موزه، عناصر و جایگاه هر یک از عناصر، سایر مفاهیم و شکل ارتباطی آنها با هم مشخص می‌شود. در مرحله‌ی طراحی اولیه، نیاز نیست تا همه‌ی کارها، اجرایی تصور شود، اما استخراج مفاهیم و مطالعه بر آنها ضروری است. سناریو با طراحی موزه متفاوت بوده، در تدوین سناریو، تلاش می‌شود تا توجه اصلی روی محور فعالیت موزه یعنی بخش نمایش دائمی معطوف شود. بدیهی است برای پیش بینی بخش‌های مختلف یک موزه می‌بایست در هر مقطع، کار طراحی و مطالعات آن به صورت مستقل بررسی و اقدام شود.

۱-۲- پیش نیازهای سناریو نویسی برای موزه:

- شناخت موزه
- شناخت موضوعی موزه
- شناسایی و گردآوری اشیاء و آثار مورد نظر
- ارائه طرح داستانی موضوع
- توجه به سند چشم انداز، مأموریت، اهداف و خط مشی و سیاست موزه

۲- تدوین سناریوی عملیاتی

این سطح از سناریو، با ملحوظ نمودن تمامی ویژگی‌های اعلام شده با جزئیات کامل تهیه و تدوین می‌گردد.

۲-۱- ویژگی‌های سناریوی موزه‌ای:

- در موزه‌ها، پایه‌ی فعالیت‌های موزه‌ای بر اسناد و مستندات تاریخی و علمی بنا شده است، بنابراین اصل غیر قابل تردید و تغییر در موزه، واقع انگاری، واقع بینی و واقع پنداری است که باید در سناریوی موزه‌ای بیشتر به آن پرداخته شود.
- در موزه‌ها، سناریو اغلب و شاید همیشه، برای فقط یک بار اجرا شدن، تدوین و تنظیم می‌گردد.
- عنصر اصلی و مهم نمایشی در موزه، انسان زنده نیست، بلکه شیء، اثر و مفاهیم موزه‌ای است. بنابراین ضروری است زبان ارتباطی لازم را استخراج نموده و پیام را منتقل نماییم.

- در سناریوی موزه‌ای، اشیاء یا مفاهیم اغلب از قبل گردآوری شده‌اند.
- توجه به نور، جهت نور به ویژه نور طبیعی غیر مستقیم و تاثیر آن بر نگرش حسی و ادراک مخاطب مورد توجه قرار گیرد.
- آثار نمایشی به صورت مستقیم در معرض دید بازدیدکننده است.
- عناصر، در جای خود مستقر می‌گردند و بازدیدکننده حرکت می‌کند.
- به دلیل منحصر به فرد بودن آثار، توجه به بعد امنیتی و حفاظتی اشیاء و آثار نمایشی نباید از نظر دور بماند.
- در تدوین سناریو، نگرش علمی، نگرش هنری و حسی در کنار هم قرار گرفته و بنا بر موضوع موزه از یکدیگر پیشی می‌گیرند.
- در ادبیات موزه‌ای باید هر آنچه که اثر می‌گذارد با سناریو به اجرا نزدیک شود و مورد استفاده قرار گیرد.
- شناخت رنگ و ترکیب رنگها و خواص آنها باید مورد توجه قرار گیرد.
- توجه به چیدمان و عناصر فضای نمایشی توجه شود.
- توجه به تنوع و پرهیز از تکرار روشهای نمایشی توجه شود.
- در مخاطب‌گزینی موزه‌ای، همه مردم مخاطب‌اند (باید دید همه انواع مردم - نه گروهی خاص - چه سلايق و علايقی، چه باورها و برداشت‌هایی دارند) .
- به محاسبه میانگین زمان بازدید و انطباق آن با طرح و طول تقریبی مدت نمایش که بنا بر حوصله یک فرد معمولی توجه شود. زمانی که از ابتدا تا انتها طول می‌کشد تا یک فرد معمولی علاقه مند به بازدید، کل موزه را بازدید کند. البته ممکن است، موزه به صورتی طراحی شود که بازدیدکننده را تشویق کند تا برای ادامه‌ی بازدید، فرصت دیگری را در نظر بگیرد.
- بازدیدکننده در موزه، ناگزیر به ادامه‌ی بازدید و بهره‌گیری از موزه به ترتیبی است که نویسنده‌ی سناریو یا طراح و مجری، مسیر گردش بازدید را تدارک دیده است.
- باید ابزار کمک نمایشی برای استقرار، دید، معرفی و درک اشیاء و آثار و یا حتی جایگزینی آنها مورد استفاده قرار گیرد.
- به حواس پنجگانه انسانی توجه شود.
- در نمایش موزه‌ای، بسته به ذوق، تخصص، توجه، علاقه و اطلاعات نویسنده‌ی سناریو، طراح، مجری، صاحبان موزه و دیگر دست اندرکاران آن، انواع تکنیک‌ها و خلاقیت‌های هنری یا ترکیبی از انواع آنها مورد استفاده قرار می‌گیرند.
- توجه به مکان و نقش آن در تدوین سناریو و ساخت فضای محاط بر موضوع موزه (اطلاع از فضا و محدوده‌ی جغرافیایی موضوع موزه و عناصر تشکیل دهنده‌ی آن) ، از مکانی که به موزه اختصاص داده شده، مهم‌تر است. باید تلاش کرد تا حتی هر اطلاع جزئی را از مکان مورد نظر، گردآوری شده و مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. اطلاعات گردآوری شده باید به قدری جامع و کامل باشند تا به نویسنده‌ی

سناریو کمک کند که محیط شیء، اثر و موضوع یا موضوعات موزه را به خوبی تصویر نموده و در اجرای نظر او، امکان بازسازی آن به سهولت فراهم شود. در این صورت، بازدیدکننده، خود را در محیط اولیه حس خواهد نمود.

- سناریو نباید به صورتی طراحی و تدوین شود که بازدیدکننده در ابتدا یا مراحل گوناگون نمایش و چیدمان و در نهایت، در بخش پایانی نمایش، دچار سردرگمی، گیجی، خستگی و احساس زیان یا تعابن شود.

- در سناریو باید به انواع فنون یا تکنولوژی قابل استفاده در نمایش و بکارگیری آنها توجه شود.

- تهیه فهرست منابع برای سناریو لازم است.

- شناسایی موزه‌های هم موضوع و اشیاء و آثار موزه‌ای مرتبط که در دیگر موزه‌ها نگهداری و به نمایش گذاشته شده‌اند، باید مورد توجه و بررسی قرار گیرد.

- از کلیشه پردازی پرهیز شود

- با ذهن باز و نا محدود به موضوع سناریو فکر شود.

- فراتر از مکان و زمان تدوین سناریو به موضوع پرداخته شود.

- باید اجازه داد تا اشیاء و آثار موزه، خود سخن بگویند

- مخاطب ما در موزه‌ها عامه‌ی مردم‌اند بنابراین از بیان پیام پیچیده و موضوع طولانی خودداری شود.

- اشیاء و موضوعات هرآن گونه هست بیان شود.

- اگر قرار است مفاهیم گوناگونی مثل ترس و عشق، از خودگذشتگی و... در فعالیت‌های موزه به نمایش گذاشته شود، ضروری است تا نویسنده با دقت نظر و تفکر آن را بیان نموده به طوری که بتواند همان حس را به مخاطب منتقل نماید (موزه‌های مفهومی).

- به طور معمول، سناریویی موفق‌تر است که زمینه بیان تلویحی را در موزه فراهم کند و از بیان صریح پرهیز نماید.

- سناریو می‌بایست از ابتدا تا انتها یکپارچگی خود را حفظ نماید.

- توجه شود هیچ چیز غیر ضروری که ممکن است از سر وسواس یا علاقه‌ی نویسنده و دیگر دست اندرکاران اصرار به بودنش باشد در سناریو وارد نشود. عناصر اضافی از جاذبه‌ی نمایش می‌کاهد.

- پس زمینه‌های ساده‌تر که با یکدیگر و عناصر نمایشی رنگ متضادی را به وجود آورند، باعث تأثیر بیشتر و دیدنی‌تر شدن اشیاء می‌گردند.

- حد فاصل بین اشیاء و بازدیدکننده، ممکن است مخاطب را سرگرم نموده و یا مانعی باشد در خوب دیدن عناصر نمایشی، چه خوب است که این فاصله بیشتر نقش هدایت‌گری بازی نماید و در آن از ازدحام و ریخت و پاش جلوگیری شود.

- بهتر است که بین اشیاء نمایشی و بازدیدکننده، اختلاف سطحی دیده نشود و یا اگر چنین می‌شود، با یک محاسبه قبلی و به منظور خاصی انجام شود. در این اختلاف سطح‌ها، اغلب سطح برابری چشم بازدیدکننده و شیء، در نظر گرفته شود.

۳- طراحی چیدمان و عناصر فضای نمایشی

چیدمان، ترکیبی است از اشیاء و مفاهیم موزه‌ای تا موزه سیر حرکتی، استقرار اشیاء و مفاهیم موزه‌ای را بنا به موضوع موزه و در جهت معرفی آن به نظم خاصی کشانده که به تبع آن، بازدیدکننده بتواند مسیر خود را در رسیدن به هدف نمایشی موزه پیدا کند. در چیدمان مشخص می‌شود که چگونه هر شیء با شیء دیگر، مفهومی با مفهوم دیگر و یا مفهومی با شیء دیگری ترکیب شده و یا کنار هم قرار می‌گیرند و به هم ربط داده می‌شوند تا به مفهوم اصلی موزه رسیده و موضوع کلی مورد نظر از سوی نویسنده‌ی سناریو درک شود.

۳-۱- چیدمان در موزه:

برای چیدن اشیاء، آثار یا مفاهیم و عناصر نمایش در موزه‌ها، هیچ روش از پیش تعیین شده‌ای وجود ندارد. باید هر شیء با یک مطالعه‌ی قبلی در جای صحیح خود مستقر گردیده و در کل مسیر چیدمان، همه‌ی عناصر بر اساس دید و یا حس و نیاز مخاطب جای خود را پیدا کنند. در ضمن ضروری است که رعایت تقارن، وزن، تاثیر و تعادل برای ترکیب عناصر صورت پذیرفته و به هر ترتیب، کار چیدمان به شکلی ادامه یابد که بازدیدکننده دچار سردرگمی و گیجی نشود.

۳-۲- پیش نیازهای چیدمان:

- آشنایی با انواع روش‌های چیدمان اشیاء در موزه‌ها
- شناخت انواع ویتترین‌ها و موقعیت استقرار آنها
- آشنایی با انواع شیوه‌های نمایش

۳-۳- نکات قابل توجه در چیدمان:

- تعیین روش یا نوع چیدمان یا انواع چیدمان ترکیبی (اشیاء، آثار و مفاهیم)
- تعیین تعداد اشیاء و آثار و تخصیص آنها در چیدمان‌های ترکیبی احتمالی
- تعیین محل استقرار اشیاء و آثار
- عناصر کمک نمایشی برای استقرار و معرفی یا نمایش اشیاء و آثار
- بررسی محیط، حاشیه و نیز زمینه‌ی نمایش اشیاء و آثار
- بررسی میزان فضا و امکانات مورد نیاز برای چیدن اشیاء و آثار
- اطلاق نام اعتباری برای اشیاء و آثار و یا استخراج نام واقعی آنها
- استخراج و ثبت مشخصات ظاهری اشیاء و آثار
- تهیه‌ی دی‌گرام یا نقشه‌ی چیدمان، جانمایی اشیاء و آثار در آن و...

خلاصه مراحل تدوین سناریو

- ۱- جرقه‌ی یک ایده و فکر.
- ۲- بررسی روی ایده‌ی اصلی موزه.
- ۳- شناسایی گروه‌های ذینفع.
- ۴- گردآوری، ثبت، مطالعه و تحلیل مبانی و پیش فرض‌های اساسی موضوع موزه مثل سند چشم انداز، مأموریت، اهداف کلی، چرایی تصمیم‌گیری و...
- ۵- تعیین هدف و خط مشی برای سناریو.
- ۶- طراحی نگارش سناریو.
- ۷- گردآوری اطلاعات و مستندات مورد نیاز.
- ۸- تشکیل گروه کارشناسی.
- ۹- مراجعه به مکان یا مکانهای مرتبط با موضوع در صورت دسترسی.
- ۱۰- مطالعه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده.
- ۱۱- گردآوری، مطالعه و تحلیل اطلاعات و تجربه‌های موزه‌های مشابه.
- ۱۲- تهیه‌ی فهرست اشیاء و آثار و مروری بر فهرست اشیاء گردآوری شده
- ۱۳- نشست‌های طوفان مغزی با همهی گروه‌های کاری مورد نیاز، با تمرکز بر تمامی بخش‌های کار و سناریو
- ۱۴- ثبت ایده‌های متنوع
- ۱۵- شناسایی دیگر اشیاء و آثار مرتبط با موضوع موزه در دیگر موزه‌ها
- ۱۶- شناسایی آثار رشته‌های مختلف هنری که در نمایشگاه‌ها و مراکز گوناگون پیرامون موضوع موزه، طراحی، ساخته و یا به نمایش درآمده‌اند.
- ۱۷- پیدا کردن داستان یا روایت موزه‌ای مناسب
- ۱۸- تعیین موضوع یا مفهوم کلی، تم داستان و محصول آن
- ۱۹- انتخاب نام و یا عنوان موزه
- ۲۰- تدوین خلاصه روایت موزه‌ای یا داستان کلی مورد نظر
- ۲۱- انتخاب روش عمومی و کلان چیدمان یا خط کلی روایت موزه‌ای داستان
- ۲۲- انتخاب نقطه عطف‌ها یا حد فاصله‌های روایت کلی و روایت‌های قبلی
- ۲۳- طبقه بندی موضوعات نمایشی به عنوان موضوعات بخش‌های اصلی با توجه به نقاط عطف و اطلاعات به دست آمده و ادامه‌ی آن تا طبقه بندی‌های پایین‌ترین مرحله
- ۲۴- پیدا کردن داستان‌ها یا نوع روایت‌های داستانی بخش‌ها و قسمت‌های زیر مجموعه‌ی داستان کلی و تدوین آنها

- ۲۵- انتخاب موضوع، نام و مشخصات برای هر بخش یا قسمت و نیز تعیین تم و محصول آنها تا پایین‌ترین طبقه
- ۲۶- انتخاب روش‌های خردتر چیدمان یا خط داستانش یا روایت‌های موزه‌ای
- ۲۷- گزینش و طبقه‌بندی اطلاعات پراکنده منطبق با موضوع و روش کلی چیدمان و موضوعات طبقات بعدی
- ۲۸- تخصیص اشیاء و آثار و نیز دیگر عناصر نمایش یا انتخاب شده و توزیع آنها متناسب با موضوع و روش کلی چیدمان و طبقه‌بندی‌های پایین دستی
- ۲۹- پرکردن نقاط خالی روش‌های چیدمان با اطلاعات و مفاهیم جدید
- ۳۰- تهیه‌ی فهرست اشیاء تکمیلی، درخواست تأمین آنها و در نهایت، گردآوری و پیدا کردن اشیاء و آثار تکمیلی در جهت داستان مورد نظر.
- ۳۱- پیش‌بینی عناصر جایگزین اشیاء و آثار، در صورت عدم امکان گردآوری و یا یافتن اصل آنها
- ۳۲- استخراج فهرست نهایی اشیاء اولیه و گردآوری شده (تکمیلی)، عناصر جایگزین و آثار هنری و جانمایی آنها بر اساس روش‌های انتخابی چیدمان
- ۳۳- مطالعه و پژوهش‌های موردی و گردآوری و تکمیل اطلاعات اشیاء، آثار و عناصر انتخابی
- ۳۴- پیدا کردن داستان و روایت‌های گوناگون هر شیء یا اشیائی که با هم نمایش داده می‌شوند
- ۳۵- انتخاب موضوع یا داستان و یا بهانه‌ای برای شروع و پایان نمایش
- ۳۶- تدوین شرح کامل داستان
- ۳۷- انطباق داستان با واقعیت‌ها
- ۳۸- اعمال اصلاحات لازم جهت انطباق داستان با واقعیت‌ها
- ۳۹- تمرین، آزمایش برای تدوین سناریو
- ۴۰- تدوین سناریوی کلان
- ۴۱- بازنگری سناریوی کلان
- ۴۲- تدوین سناریوی هر بخش، قسمت و واحدهای کوچکتر
- ۴۳- بازنگری سناریوی هر بخش، قسمت و واحدهای کوچکتر
- ۴۴- تدوین یا تنظیم سناریوی نمایشی هر شیء و یا اثر یا کوچکترین گروه نمایشی
- ۴۵- بازنگری سناریوی نمایشی هر شیء و یا اثر یا کوچکترین گروه نمایشی
- ۴۶- تدوین سناریوی نقطه شروع موزه
- ۴۷- تدوین سناریوی نقطه پایان موزه
- ۴۸- بازنگری سناریوهای نقطه‌های شروع و پایان
- ۴۹- تدوین شرح کامل سناریو
- ۵۰- نقد، بررسی و بازنگری نهایی مجموعه‌ی سناریو
- ۵۱- تصویب سناریو و تولید نهایی سناریو

اعضای پیشنهادی کمیته کارشناسی برای انجام مطالعات

- کارشناس یا کارشناس ارشد موزه‌دار
 - کارشناس یا کارشناس ارشد معماری / معماری داخلی
 - کارشناس یا کارشناس ارشد امور فرهنگی / پژوهشی
 - کارشناس باستان شناسی / تاریخ
 - بکارگیری تخصص‌های ذیل در تهیه و تنظیم مطالعات پیشنهاد می‌گردد:
 - کارشناس جامعه شناس
 - کارشناس روانشناس
 - کارشناس پژوهش هنر
 - سناریست یا کارگردان هنری
- ❖ شایان ذکر است کارشناس برحسب موضوع تعیین می‌گردد.
 - ❖ با توجه به ابعاد پروژه نسبت به تعیین کمیت اعضا اقدام گردد.
 - ❖ بکارگیری تخصص‌های فوق در تهیه و تنظیم مطالعات ضروری است.

ویژگی‌های مجری یا سناریست

- ۱- داشتن باور قلبی و ذهنی به موضوع یا موضوعات موزه‌ی مورد نظر.
- ۲- شناخت نظری یا تئوریک نسبت به مباحث موزه‌شناسی و دانشی که امروزه موزه‌شناسی نوین نام گرفته است.
- ۳- آگاهی از کلیات و اجزاء فعالیت موزه و به تعبیر درست تر، دانش موزه‌شناسی و موزه‌داری.
- ۴- شناخت عملی یا تجربی و داشتن زمینه‌ی فعالیت در حوزه موزه‌داری
- ۵- داشتن آشنایی و تجربه‌ی لازم در راه‌اندازی و اداره‌ی موزه
- ۶- شناخت نسبت به بخشهای داخلی موزه بخصوص بخش نمایش دائم که بیشترین سهم سناریونویسی در همین بخش مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد.
- ۷- آشنایی با حوزه‌های فرعی فعالیت‌های موزه‌ای مثل حوزه‌هایی که تحت عنوان کمیته‌های بین‌المللی در شورای بین‌المللی موزه‌ها مورد مطالعه و تحقیق قرار می‌گیرند.
- ۸- شناخت کافی از فعالیت‌های موضوع یا موضوعاتی که قرار است درباره‌ی آن (آنها) موزه‌ای راه‌اندازی شده و یا موزه‌ای که می‌بایست سناریوی آن مورد بازنگری قرار گیرد.

۹- داشتن و یا پیدا کردن حس بسیار نزدیک نسبت به مفاهیم موضوع و یا موضوعات موزه‌ی مورد نظر، به صورتی که در آن بیامیزد، به آن عشق بورزد و در نهایت نگاه خود را با آن پیوند کامل بزند.

۱۰- آشنایی با رو شها و نگرش‌های سناریونویسی و داستان پردازی و داشتن تسلط کافی نسبت به این موضوع.

۱۱- آشنایی با فنون، تکنولوژی، علوم و هنرهای کاربردی در موزه‌ها، به خصوص موزه‌های امروزی یا مدرن

۱۲- داشتن حوصله، صبر، دقت، وقت و آمادگی برای این امر.

۱۳- بهتر است سناریست موزه تا مرحله‌ی طراحی و اجرای نهایی با کادر اجرایی همراه باشد. این اقدام باعث میشود که دقت کاربردی سناریو و تعهد سناریست در اجرای سناریو بیشتر گردد.